Nolite confidere in principibus, in filiis hominum, in quibus non est salus, Psal. 145, 3. Per principes intelligit, ut Septuaginta vertunt, ἄρχοντας, omnes dignitate et auctoritate præcellentes, qui jus in alios obtinent. Ad hujusmodi homines qui inferioris sunt notæ facillimè adhærescunt, eos verentur, eos colunt ob potentiam, decus, opes, et gratiam ac juvandi potestatem, illos demereri omni genere officiorum conantur, eisdem serviunt et adulantur, neque timent eorumdem causâ divinam sæpè legem impiè et indignè violare. Quod qui faciunt, in divinis Litteris ἀνθρωπάρεσκοι, *hominibus placentes*, nominantur, quorum Deus ossa dissipat, ut idem Regius vates canit: *Quoniam Deus dissipavit ossa eorum qui hominibus placent*, Psal. 52, 6. Intelligit autem illos, qui, in gratiam hominum, Dei metum deserunt, et religionem dissimulant; sumit nempe homines in malum pro vanis, carnalibus, mundanis, de quibus Apostolus ait: *An quæro hominibus placere? si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem*, Gal. 1, 10. Homo enim suâpte naturâ, nisi Spiritu sancto ducatur, quid aliud quàm vanitas, et, ut loquitur Scriptura, caro et sanguis est? *Ossa* igitur *eorum*, hoc est, vis atque robur omne concidet; animi virtus, quæ velut ossa pietatem et cujusque religionem sustentat, confringetur. Verùm non talis fuit Job, cujus erat solus Deus fiducia ejus, qui tantùm abfuit, ut hominibus placere vellet, aut in principibus et filiis hominum confideret, ut ne in extremâ quidem rerum omnium penuriâ quidquam ab ipsis, quo inopiam suam sublevaret, subsidii, vel quo hostilem exercitum arceret ac propulsaret, præsidii postulârit, sed nec verbulo ipsis adulari aut ad os loqui visus sit unquàm, quinimò è contra fortissimè semper veritatem defenderit, et illorum errores liberrimè refutârit. Unde subdit:

Vers. 24. — Docete me, et ego tacebo; et si quid fortè ignoravi, instruite me (1). Cupit edoceri, si quid fortè unquàm ab ipso dictum aut admissum sit, quod vel damnet religio, aut quod non probent honesti atque urbani mores; seque fore docilem discipulum pollicetur, et in nullo honestæ disciplinæ repugnantem. Ex quo inprimis humilitas ejus elucet, quòd illorum disciplinæ ac censuræ se subjiceret; nec minùs integritas et innocentia ejus summa cognoscitur, cùm lucem minimè vereatur, sed eam potiùs exoptet. Non enim boni viri argui timent; imò secum amant de officio suo disceptari, parati ad operum suorum rationem reddendam; contra vero iniqui homines vehementer reprehendi formidant, vitamque suam redargui; siquidem lucem fugiunt, quoniam sordidi et inquinati sunt. Id quod Christus declaravit dicens: *Omnis qui malè agit, odit lucem, et non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus*, Joan. 3, 20. Quare iniquus aversatur lucem? quare videri vel ab amicissimis erubescit, nisi quia se peccato turpem videt, et suam fœditatem ab aliis timet agnosci? Hinc Adam à facie Domini venientis absconditur, ne qui pulcher conditus est, ab eo qui ipsum creavit non jam gratiâ formosus, sed inobedientiæ delicto turpis et deformis videatur. Hinc David tot ambagibus adulterium suum celare contendit, quia semetipsum regem amabilem ac venerandum propter peccatum turpem et abominabilem judicavit. *Qui autem facit veritatem venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quia in Deo sunt facta.* Lux enim opus bonum, juxta divinum præceptum et legem esse factum ostendit. Hinc qui benè vult operari, venit ad lucem, ut per eam cognoscat opera sua rectè et secundùm Deum esse facta. Ita experientia docet eos qui benè agere student, libenter amplecti doctrinam veritatis, per quam intelligant se rectè et secundùm Deum operari. Dei enim doctrina, quæ mala quæve bona sint opera, et quæ secundùm Dei voluntatem, quæ verò contra eamdem sint perfectè tradit. Job itaque tanquàm veritatis amans secundùm legem Dei instrui minimè recusat, sed cùm illi, qui ipsum arguere satagebant, ab ipsâ veritate toto, ut dicitur, cœlo aberrarent, meritò subjungit:

Vers. 25. — Quare detraxistis sermonibus veritatis cum è vobis nullus sit qui possit arguere me (1)? Id est, cur reprehenditis verba mea, quæ de humanâ vitâ feci, illam improbando, cùm verissima sint, nec aliter rem habere ab illo demonstrari possit? Perstat in sententiâ suâ; ex quo etiam vera

(1) Quasi diceret: Ne putetis me reprehensiones nullas ferre posse; imò paratus sum ad discendum à vobis, si rectè doceatis, et justè reprehendatis. Cupio doceri meliora. Et ego tacebo, אחריש. Libens vos audiam, cum summo silentio. Significantiùs Græci vertunt, *obmutescam*, q. d.: Culpam tacitus agnoscam, juxta Prov. 30, 32.... *manum ad os.* Cedam, si me convincatis.

Et si quid fortè ignoravi, instruite me, יבה-שגיתי. *Et quid* (Heb. *id quod*, nam מה non est hic interrogantis) *erravi*, si *quid erravi*, ut subaudiatur אם, *facite ut intelligam.* (Synopsis.)

(1) Varios et huic versui sensus accommodant, quùm sit maximè ambiguus. Aliqui sic: *Num verba* nuda scilicet, num verba tantùm *putatis arguere?* putatisne verba satis esse ad arguendum et disceptandum, sine ratione? Ut ante מלום sit ב subaudiendum, *an cogitatis arguere* meris *verbis?* Ante alterum hemistichium autem, אמרי נאש, ולרוח, repetunt והתחשבו *et an putatis*, scilicet habetis *verba* hominis desperati, ut sum ego, *in ventum?* id est, vana, irrita et futilia, q. d.: Haud sanè ita convenit, ut pro futilibus verba mea habeatis, eò quòd miseriis atritus sum et tabefactus. Alii אמרי נאש ad socios referunt, ut Jarchi, qui præterea verbum הוכיח exponit *afferre verba, quæ ad rei alicujus veritatem inquirendam faciant*, hoc sensu: Num putatis afferre verba ad rem explanandam et decidendam? longè fallimini, siquidem verba vestra vento comparantur, et sunt verba desperati, qui nec cogitat, nec curat quid dicat. Optimè placet Ludov. de Dieu interpretatio: *An reprehendere verba cogitatis? in ventum* sunt *sermones desperati*, id est, an vos, præteritis et non ponderatis rebus, verba tantùm mea carpere et arguere vultis? Cogitandum erat, desperatos homines inconsideratè multa loqui, quæ vi doloris extorquentur potiùs invitis, quàm ut à ratione proficiscantur; itaque non sunt eorum sermones multùm pensitandi,

fuisse cognoscitur, et viri gravis constantia declaratur, qui nullo modo à veritate abduci se patitur. In Hebræo est מה נמרצו אמרי-ישרי *Ma nimretsu imre ioser*, quod Hebræi exponunt: *Quàm fortia sunt eloquia recta*, quæ nimirùm se per seipsa defendunt, et à nemine refelli possunt. Porrò verbum *arguere* non significat hoc loco reprehendere, sed argumento et ratione convincere et probare. Sic Joannis decimo sexto dicitur: *Arguet mundum de peccato;* et ad Titum primo: *Potens sit eos qui contradicunt arguere.* Sic etiam apud profanos auctores sumitur, ut videre est in Aristotelis libris de Elenchis. Verbum enim Græcum id significat. Alioquin clarum est Jobum per injuriam et contra rationem graviter ab eis increpitum fuisse, aliquoties etiam redintegrato bello, ut ex totius libri decursu liquebit.

Huc spectat illud Christi, cujus Job typum gessit, ad Judæos dicentis: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Joan. 8, 46. Magna hæc est Christi Jobique innocentia, quæ judicium et examen non unius aut alterius, sed omnium operum in manu persecutorum constituunt; at potuerunt quidem adversarii per injurias et contumelias peccatum utrique per calumniam imponere, sed eorum nemo probare; nec Jobum Christumve peccati ullius convincere præsumpsit, adeò vera et manifesta erat utriusque puritas et innocentia.

Septuaginta hunc versum reddunt ita: *Sed ut videtur vilia veracis verba: non enim à vobis fortitudinem peto, neque correptio vestra verbis me sedabit.* Aquila: *Quid molesta fuerunt verba recti?* S. Augustinus: *Sed ut video prava veri hominis verba dicitis*, id est, meis verbis tanquàm pravis, vilibus, pessimis ac molestis detrahitis, cùm verissima sint atque recta, proindeque minimè acerba videri debeant, verumtamen vestras ego refutationes et increpationes minimè formido, neque in vestrâ oratione acquiescam.

Vers. 26. — Ad increpandum tantùm eloquia concinnatis, et in ventum verba profertis (1). Eliphazi orationem illam taxat, quam capite quarto et quinto, suo et duorum sociorum nomine ad Jobum habuit admo-

sed ut in ventum proferuntur, sic pro vento habendi sunt. A. Schultens רוח h. l. *respiramentum* existimat significare, ut רוחותי Thren. 3, 56, et רוח Esth. 4, 14, unde versum sic interpretatur: *An ad arguendum*, scilicet cavillanda, *verba rationes inibitis? quùm dicta desperati ad respirium sint.* Sed רוח nusquàm *respiramentum* denotat. Syrus: *Et nunc ad redarguendum verba cogitatis, et contra spiritum sermonum meorum meditamini.* Chaldæus: *Numquid ad corripiendum verbis vos cogitatis, et tenebris comparatis verba desperata?* (Rosenmuller.)

(1) Ad increpandum tantùm eloquia concinnatis, Heb. *Num ad increpandum verba cogitatis?* ut misero insultare possitis, verba fingitis et captatis. Studium vestrum non est ut veritatem exquiratis, sed ut me vexetis, etc.

Et in ventum verba profertis, Heb., *et in ventum verba desperati* (scil. mei) projicitis, q. d.: Vestra verba truncatis; mea contemnitis, quasi à desperatione profecta. ולרוח אמרי נאש, *et in ventum*, id est, vana, irrita, futilia, *verba*, sive *eloquia*, *desperati?* An pro nihilo habuistis verba mea, qui nunc sum desperatus, vel, quia afflictionibus attritus sum? Hæc προσωποληψία est usitatissima; omnes enim auscultant fortunatis et potentibus; miseros verò et pauperes despicatui habent, et, etiamsi optima loquantur, irrident. Vide Eccl. 9, 16: *Inanitatis plena vox est pauperum;* quasi sapientia tantùm in arcâ stabularetur. *In ventum*, h. e., incassum, frustra, quale illud: *In vento et rapidâ scribere oportet aquâ.* Potest sic reddi, *et in ventum* (sub. *fuerunt*, aut *erunt*) *verba*, etc.? Sic Jer. 5, 13: *Prophetæ erunt in ventum*, id est, ventus, vel, pro vento: ut, *fuit ei in uxorem*, id est uxor; et, *in carnem unam*, pro, una caro. Alii sic: Et hominis *desperati sermones qui sunt ut ventus?* Ang. (sub *cogitatis reprehendere*, ex priore membro.) *In ventum* (ut ד in ולרוח redundet, quòd sæpè fit) sunt *sermones desperati;* si ad socios Jobi referas; hunc locum si vertas: *An ad redarguendum excogitatis verba?* id est, copiam et elegantiam verborum? Quorsùm ita facitis? Homines estis desperati, et sermones vestri desperationis sunt, quibus me non consolari, sed ad desperationem adigere, conamini; tales sermones in ventum, id est, inutiles, sunt ac frustranei. נאש sign. *desperatum*, et usurpatur tum de personâ, ut hic; tum de re seu negotio, ut videre est Isa. 57, 10; Jer. 2, 25, et 18, 12. Possunt hæc verba ad socios Job referri, ad quos refert Ramban, qui totum sic accipit: An ad disceptandum et increpandum verba sola satis esse putatis, et dicta desperati seu desperantis (quia vos de me desperatis) in ventum, id est, futilia? Alii totum versum sic reddunt: *Existimatisne verba sola sufficere ad castigandum, et recordis dicta jactata in ventum?* נאש proprié sign. *inopem esse animi, spei, et consilii*, ut 1 Sam. 27, 1 Eccl. 2, 20: *Vosne arguendi causâ orationem cogitatis? et in auram* (lege *auram*) *verba nefaria?* q. d.: Quòd me excogitatis verbis reprehenditis, id plus est quàm reprehensio; nec ista nefaria et injusta verba abeunt in ventum, h. e. non sunt inania aut innoxia, sed me pupillum labefactant (ut sequitur), q. d.: Non arguendi, sed lædendi, mei gratiâ hoc facitis; aut certè in eo faciendo me lædetis. *Num excogitatis sermones et verba, idque inanitas, quibus me desperationis convincatis? An disceptando verba reputare debetis, et ventum eloquia desperati?* Ordo dictionum talis esse debet, ut clarior sit sensus: *An disputando reputare debetis eloquia desperati* (vel, *ejus qui despondit animum*) *verba et ventum?* id est: Numquid disceptando debetis floccipendere verba mea, qui animum ob afflictiones despondisse vobis videor? q. d.: Non sunt parvipendenda eloquia hominis quantùmlibet afflicti. (Synopsis.)

dùm prolixam; quæ fuit istiusmodi, ut tantùm videretur ad reprehensionem et vituperationem esse composita, cùm tamen priùs præ se tulisset speciem consolationis. Illa igitur oratio tam eleganter concinnata, tam artificiosè ad increpandum composita, cùm non haberet scopum quem feriret, quia in Jobo vitium nullum erat quod jure reprehenderet, ventis ludibrium debuit, id est, in cassum et in vanum prolata fuit. Hoc enim valet dictum illud proverbiale: *In ventum verba jactare, seu proferre, aut aerem verberare.* Neque enim aliter lingua maledica verberat innocentem quàm stulti gladiatores feriunt aerem, qui neque sanguinem habet, quem effundat, neque spiritum vitæ, quem amittat, imò neque ejusmodi corpus, quod ictum sentiat, aut etiam excipiat. Ita Sanctius noster.

Pulchrè autem S. Gregorius, lib. 7 Moralium, cap. 24: « In ventum, inquit, verba proferre est otiosa dicere. « Nam sæpè dùm ab otiosis verbis nequaquàm lingua « compescitur, ad meritum quoque stultæ increpatio- « nis effrænatur; quibusdam enim ruinæ suæ gradibus « desidiosa mens in foveæ lapsus impellitur. Nam dùm « otiosa verba cavere negligimus, ad noxia percurri- « mus, ut priùs loqui aliena libeat et postmodùm de- « tractionibus eorum vitam, de quibus loquitur, lin- « gua mordeat, etc. » Pluribus exinde prosequitur mala ex effrænatâ linguâ provenientia, quæ velim considerent omnes, atque ante oculos objiciant, quòd sint ejusmodi, ut loquendi studium importunum et effusioris temeritatem coercere possint. Divinè S. Chrysostomus, hom. 6 in epist. ad Titum: *Superflua loqui damnum ingens*, et à quo plurimùm incommodorum nascitur. Et proinde ait non plus opibus temperare quàm verbis oportere; imò, inquit, major hic habenda cura exactiorque diligentia, ut non passim nos ipsos omnibus exponamus. Rarissimi enim sunt, quos non pœniteat se in usu et consuetudine cum hominibus aliquid aliquando fuisse locutos, quod magnâ pecuniæ vi tacitum et abolitum vellent. *Levis sermo facilè volat, et facilè violat*, ait S. Bernardus, Sermone de triplici custodiâ; cui consentit illud poetæ Prudentis:

Et semel emissum volat irrevocabile verbum;

quia scilicet non ampliùs est in dicentis potestate. Hinc David inter miserias, quibus in hâc vitæ humanæ conditione affligebatur, ait præ tædio *stillâsse animam suam*, Psal. 118, 28. Ita enim Origenes, qui στάζειν habuit, noster autem vulgatus interpres νυστάζειν legit, vertitque *dormitare*; ex Hebræo quoque D. Hieronymus reddit *distillare*, Isidorus Clarius *diffluere*, Vatablus *stillatim perire*. Id verò S. Ambrosius ad πολυλογίαν, sive ad diffluentem garruli hominis sermonem temeritatemque retulit, qui sit fractis et incompositis ædium fastigiis non dissimilis, quæ summo domini incommodo jacturâque distillent.

Eòdem spectat illud monitum Sapientis: *Fili, ne diffluas*, Prov. 3, 21, quasi animam confirmandam esse dicat et studiosè operiendam, ne stilet « Nam « quicumque, ai. S Ambrosius in Psal. 118, est facilis « in verbis, velut plenus rimarum hâc atque illâc ef- « fluens, interiora evacuat, et exterioribus passioni- « bus inundatur. » Quapropter alio loco in Psal. 58, idem S. Doctor loquacitatem vocat « innocentiæ virtu- « tisque naufragium, atque incentivum prolapsionis « et culpæ. » Ubi complexus mihi omnia videtur, è quibus statum animi miserrimi intelligamus, qui vitio et culpâ dives præcipuis bonis spolietur. Nam qui linguæ temeritate virtutem innocentiamque perdidit, quid usquàm est, in quo possit cum solidâ animi voluptate conquiescere? Est enim Salomonis acroama verum et mysteriis plenissimum, cùm pronuntiat, Prov. 27, 15: *Stillicidia ejiciunt hominem in die hiemali de domo suâ.* Quamobrem divina sponsa, cùm mores sponsi amoresque purissimos dulci cantu prosequitur, acclinationem ejus ait esse σύσκιον, *umbrosam*, aut *opacam*, ut S. Ambrosius interpretatur, quod Vulgatus *lectulum floridum* dixit. Opaca nempe est Christi Domini reclinatio, non patens omnibus, non aperta, non profusione oris impotentis animæque vagæ libidine patefacta. Causam adfert idem S. Pontifex et doctor Ambrosius: « Non, inquit, in « tabernaculo loquacis et garruli, quia multiloquio « peccatum admittitur, sed in viri serii, qui sit parcus « alloquii, nec sermonis intemperans, et verborum « sobrietate temulentiam loquacitatis evitans, ca- « put suum Christus reclinat. » Ubi cùm doctissimus Pater temulentiam linguæ tribuit, ad vetus proverbium videtur alludere, quo Theophrastus apud Plutarchum in Symposiacis bellè tonstrinas ἄοινον μέθην, id est, *ebrietatem sine vino* nominabat, quòd illic desidentes, velut mente judicioque temulenti, temerè omnia effutiant, ut ad mensam vino onerati inconditos sermones imprudentissimè et inconsideratissimè profundunt, quos sibi David quoque molestos fuisse conqueritur dicens, Psal. 68, 13: *In me psallebant qui bibebant vinum*, de quibus alibi ait: *Caput circuitus eorum, labor labiorum ipsorum operiet eos*, Psal. 139, 10. Ubi verba omnia profana, lasciva, detractoria cæteraque id genus, quibus istiusmodi homines incredibiliter delectantur, non immeritò laborem labiorum appellat; quia licet in præsentiarum os et linguam oblectare videantur, tamen in posterum ingentem doloris fornacem in animo accendunt. Ad quem locum pulchrè S. Chrysostomus: « Laborem, inquit, « vocat improbitatem. Res est hujusmodi improbitas; « affert ei qui illam possidet exitium, et ut obruatur « efficit, » ac si ipsa verba, sive maledica, sive adulatoria, sive ridicula, sive turpia, quibus quis magnoperè delectatur, magnis eum deinde doloribus mordeant et pungant. Quamobrem de garrulo ibidem propheta Regius mox aptè subjungit, Psal. 139, 12: *Vir linguosus non dirigetur in terrâ*, id est, loquax, maledicus, mendax, impostor, calumniator, et quivis alius, qui linguâ abutitur ad malum, non prosperabitur, vel, ut alius apud S. Chrysostomum ex Hebræo vertit, *non stabilietur, non firmabitur.* « Lingua enim « ut Hugo Victorinus, lib. 3 de Animâ, cap. 5, ait, labilis « est, et teneri non potest, sed labitur et fallitur; labitur « ut anguilla, penetrat ut sagitta, tollit amicos, multiplicat

« inimicos, movet rixas, seminat discordias, uno ictu « multos percutit, et interficit; blanda est, et sub- « dola, lata, et parata ad exsibilanda bona, et mis- « cenda mala. Qui custodit linguam suam, custodit « animam suam, quoniam mors et vita in potestate « linguæ est. » Eamdem ob rationem Agapetus Diaconus in aureâ institutione ad Justinianum imperatorem linguam nominat εὐόλισθον ἔργανον, id est, *lubricum instrumentum*, propter ejus incredibilem labendi facilitatem, de quâ vide plura superiùs, cap. 1, vers. 22, et cap. 4, vers. 2, annotata.

Cæterùm S. Gregorius, lib. 7 Moralium, cap. 24, hisce Jobi verbis duo potissimùm censet linguæ vitia taxari, scilicet adulationem et detractionem, ac de priori quidem dictum esse: *Eloquia concinnatis.* Siquidem adulatores potentiorum facta, tametsi impia, comptâ solent oratione extollere; quod aptè vocat *concinnare*, ut coci et pictores facere consueverunt, qui quibusdam succis pro condimento additis gustum irritant, et palatum demulcent. Detractoribus verò accommodat illud: *Et in ventum verba profertis*, utrumque vitium aptâ similitudine exponens, cùm ait: « Duo sunt « genera locutionum importuna valdè et noxia generi « humano: unum, quod curat etiam perversa laudare; « aliud, quod studet semper etiam recta corripere: il- « lud deorsùm cum fluvio ducitur; hoc verò contra « fluenta veritatis obserare et alveum conatur; illud « metus premit; hoc elatio erigit; illud gratiam ex fa- « voribus captat; hoc iram, ut ex certamine ostendi- « tur, exagitat; illud in promptu subjacet; hoc sem- « per è diverso tumet. » Ubi sanctus Doctor illos, qui « virtuti oblatrant, similes facit eis qui flumine ad- « verso navigant; ideòque non rarò subsistere cogun- « tur, et magno molimine vix quidquam proficiunt. « Adulatores verò comparat his qui fluminis impetum « sequuntur, et secundo fluxu brevi tempore absque « labore longum iter conficiunt. »

Vers. 27. — Super pupillum irruitis, et subvertere nitimini amicum vestrum (1). Hic, ut benè notat Sanctius noster, subaudienda est nota similitudinis, quasi dicat: Perinde ac si essem pupillus, naturâ debilis, et ab auxilio nudus, quique referire neque au-

(1) אף על יתום תפילו (*Quin etiam super pupillum projicietis, projicitis*, Sub. vel, *laqueum*, vel, *vos ipsos*, vestras calumnias, et omnia vestra, ex Gen. 43, 17; vel, *parietem inclinatum*, ex Psal. 62, 3, vel, *judicium*, i. e., etiam pupillum condemnaretis; vel, *sortem*, ut Joel. 3, 8, Nahum, 3, 10. Aliis אף *iram* sign. et sic vertunt: *Iram in pupillum projicitis*, et effunditis, vel, *cadere faceretis?* vel *irasceremini? Pupillum* se vocat omni humanâ ope destitutum, misericordiâ indigentem, et secundum statum externum Patre cœlesti orbatum, etc.

Et subvertere nitimini, etc., *amicum vestrum.* Alii, *et epulamini super socium*, sive *amicum, vestrum*, velut eum devorantes, læti de ejus calamitate. To כרה sign. *epulari* Job. 40, 25; item 2 Sam. 3, 35, et 2 Reg. 6, 23. Alii, *et insultatis. Paciscemini*, de emptione aut venditione sodalis vestri, ex כרה interdùm sign. *emere*, ut Gen. 50, 5, Deut. 2, 6, Hos. 3, 2. Sed proprié est, *vendendo*, etc., *pacisci, mercari.* Potest tamen verti, *crudeles estis et barbari contra amicum;* ut sit à כבר dagessando caph in תברו, *tickeru.*

(Synopsis.)

deam neque possim, sic in me omnes impotenter irruitis, in id prorsùs intenti, ut amicum vestrum, quem levare potiùs deberetis, opprimatis. Vel certè pupillum se vocat, quia destitutus erat humano præsidio, sed etiam quia quodammodò in puerili ætate constitutus videbatur, eò quòd morum innocentiâ, senilem ætatem in puerilem revocâsset.

Illud *super pupillum irruere* proverbium subolet, quo significamus illum opprimi, qui omnium injuriis expositus semetipsum defendere non possit, cui idcircò humanæ æquè ac divinæ leges jure meritissimo variis subsidiis subveniendum decreverunt. Atque in jure quidem Romano, si cui nullus omninò tutor fuit, ei dabatur in urbe à Prætore aut à majori parte Tribunorum plebis, in provinciis autem à Proconsule, ab ejus Legato, à Præsidibus, à Præfecto Ægypti, et in municipiis ab omni Magistratu, ut imperatoriæ leges variis in locis edicunt. Et quia nonnunquàm absentes nominabantur tutores, ne pupillo interim id fraudi esset, dandum temporarium tutorem, qui tutelâ fungeretur, ex rescripto Divi Pii Ulpianus censuit. Quin etiam prætereà inducti sunt honorarii tutores, honoris videlicet causâ, non oneris, ut eruditissimi homines dicunt, qui otiosi observarent gerentes tutelam, ut (quoniam pupilli ipsi in teneritudine annorum et ingenii imbecillitate prospicere sibi non possent) Dei nutu et legum instinctu multi oculos intenderent ad eos tuendos atque juvandos. Nam præclarè Theodorus, rex apud Cassiodorum, lib. 4, epist. 9: « Ado- « lescentia, inquit, pervia videtur incommodis, cùm « facilè possit surripi. » Unde etiam circumscriptio adolescentium Lectoriâ lege fuit prohibita. Atque ut magis providentia legum in hoc genere videatur, ne qua mora illius opis et præsidii ferendi objiceretur, eodem in jure conceditur, ut tutor dari possit etiam tempore feriato in honorem Dei. Sancitur præterea, si tutor datus à judice malè rem gerat, teneri judicem in subsidium, quò pupillorum inopiæ et solitudini consulatur.

Hoc sanè jus ab æternâ Dei lege manavit, cujus idem ille summus omnium rerum Parens in seipso exemplar effinxit, quod mortales imitarentur; nam ea est in destitutos et calamitatibus obnoxios illius benignitas et singularis benevolentia, ut velut glorioso et honorifico titulo excellentis gloriæ in divinis Litteris appelletur *Pater orphanorum et Judex viduarum*, Psal. 67, 6. Quod genus amabilissimæ et efferendæ providentiæ sæpè David carminibus suis concelebrat, cùm raptus in incredibilem admirationem ita pium Numen affatur: *Tibi derelictus est pauper; orphano tu eris adjutor*, Psal. 9, 35. Ubi divinè S. Chrysostomus ait hoc esse ἔργον ἐξαίρετον, *opus egregium* et palmarium benignissimi Dei; et addit: « Quem- « admodùm enim est artificis ædificare, et guberna- « toris navim dirigere, et solis illuminare, ita etiam « tuum est subvenire orphanis, manus præbere pau- « peribus. » Miratur non sine ratione Philo libro de Victimis offerendis, quòd cùm Deus sit inexplicabilis gloriæ et majestatis, tamque potens, ut totius uni-

versi imperium pro animi sui voluntate moderetur, curam tamen pupillorum atque viduarum suscipiat; causam putat *naturam illius propitiam, et copiâ miserationum affluentem.* Rectè ille quidem. Nam tanta est illius naturæ bonitas, ut non modò pupillis, verùm etiam corvorum pullis curâ et ope alienâ destitutis benignissimè provideat. Quod docti rerum æstimatores physici, et maximè rex David, omni profanitate major et sapientûm coryphæus, summâ religione prædicat, Psal. 146,7 : *Qui dat escam pullis corvorum invocantibus eum.* Illi autem per se imbecilles divino præsidio tuti miris modis è calamitate eripiuntur, ut quos Deus in sinu propè dicam suo aut super humeros plusquàm atlanteos bajulat. Quod eleganter pius vates loco superiùs laudato expressit : *Tibi derelictus est pauper,* quippe in Hebræo est : *Super te relinquet pauper.* Videlicet rerum suarum curam et ingentium molestiarum pondus super tuas cervices reponet, in humeros tuos injiciet, ut tuo ductu et fortissimâ providentiâ gerantur omnia. Ita profectò fecit Job, qui in extremis suis calamitatibus ab omnibus non solùm derelictus, sed ab amicis insuper et propinquis, qui naturæ sanguinisque lege subsidio esse debuerant, calumniis et improperiis oneratus, ab hâc piâ in Deum fiduciâ ne latum quidem unguem se dimoveri unquàm passus est, et omnes calumnias conscientiæ puritate fretus constantissimè contempsit, et gloriosissimè superavit.

Et subvertere nitimini amicum vestrum. In originali est : *Suffoditis mendacia contra amicum vestrum;* Id quod proprium est susurronum, qui alienæ famæ detrahunt, et splendori nominis tenebras offundunt, idque ex insidiis et quasi structis cuniculis agunt. Huc spectat illud Sapientis, Prov. 16, 27 : *Vir iniquus fodit malum, et in labiis illius ignis ardescit;* ubi ad vivum depingit cuniculos, quibus aliena fama non secùs atque supposito et accenso pulvere urbis alicujus mœnia funditùs evertuntur. *Lingua* quippe *ignis est, universitas iniquitatis; et inflammat rotam nativitatis inflammata à gehennâ,* ut frater Domini testatur. Jac. 3, 6.

Vers 28. — Verumtamen quod cœpistis explete : præbete aurem, et videte an mentiar (1). Quocumque tandem, inquit, animo ista pro tuleritis quæ mihi objecistis, non subterfugio rationibus vobiscum agere, neque durum et censorium examen vestrum detrecto, quare incœpta ad finem usque perducite, ita tamen, ut mihi, quod disceptationis lex et consuetudo præscribit non negetur respondendi facultas; quamobrem aures diligenter advertite, et videte an in verbis meis aliquid resonet affine mendacio.

In fonte est : *Velitis, et respicite in me,* id est, nolite à vestrâ disputatione cessare; quod semel voluistis et aggressi estis prosequimini. Quod autem dicit, *respicite in me,* vel in faciem meam, hoc Pineda refert ad constantiam quamdam et firmitatem animi, et vultûs minimè dejecti aut aliquid reverentis, quod sibi posset objici. Vulgatus hæc retulit ad attentionem quamdam; in cujus signum solemus oculos in dicentem figere, cùm attentè dictis ejus auscultamus; quapropter reddidit, *præbete aurem, et videte;* S. Augustinus : *Nunc autem aspicientes vacate mihi.*

Septuaginta verò quasi commutatis oculis vice versâ legerunt : *Nunc autem inspiciens in facies vestras non mentiar;* quasi dicat : Explicatâ fronte, et ore libero, facies vestras minimè reveritus, proferam veritatem, quæ non confunditur, nec latebras quærit, sed luce publicâ gaudet.

Significanter autem Hebræus et Septuaginta *faciei* sive vultûs mentionem faciunt, in quo *os*, veluti in totius corporis scœnâ, pars est una omnium maximè conspicua, et in hominibus veneranda, quæ nuntia est animi et arcanæ voluntatis, ut reginæ dominantis interpres. « Quid est os hominis, inquit S. Ambrosius « in Hexamero, nisi quoddam sermonis adytum, ions « disputationis, aula verborum, promptuarium volun- « tatis? » Vocat adytum bene et egregiè. Nam reverà os augustum est delubrum, in quo lingua ut illustre Numinis donarium consecrata est; donarium longè pretiosius et cubito Ægyptiorum, et mysticâ vanno Græcorum, et Palladio Romanorum. Os, inquam, adytum sacrosanctum, unde velut è regali throno Apocalypseos procedunt fulgura, et voces, et tonitrua, et lampades ignis ardentis, vel ad terrendos impios resonanti murmure commonitos ad sanctissimum Numen venerandum, vel ad pios inflammandos inexplicabilium bonorum cupiditate, quæ pollicetur Deus. Os divina cordis apotheca, unde egregiæ merces ad beandum hominum genus funduntur. Os mirandum phrontisterium, exedraque erudita, quæ ebullit sapientias et encyclopædiam salutarem. Tale nimirùm erat sanctissimi Jobi os; quare illud minimè obturare aut abscondere debebat, sed palàm profe-

(1) Nunc ergo, quamvis mihi ita infesti fueritis hactenùs, vos tamen hortor, ut æquiores in me sitis, *velitis respicite in me,* placeat vos ad me converterè, scil. audiendum, ut infra 21, 5; addit, *et in conspectu vestro* scil. *erit,* aut *constabit, num mentiar,* falsi quid dicam, aut errem? Alii subauditâ formulâ contestationis : *Sic mihi Deus faciat, et sic addat* (conf. supra ad 1, 11), *coram vobis si mentiar,* i. e., neutiquàm falsus reperiar. Minùs rectè quidam loca 27, 5, et Ps. 89, 36, ut similis constructionis exempla proferunt, horum enim locorum planè diversa est ratio. Paulò diverso sensu A. Schultens : « *Agite nunc, ut* « *cœpistis, vultus in me vestros convertite, meque im-* « *pugnate; confido* tamen *me* ita *vultibus* illis vestris « esse *restiturum,* ut *neutiquàm mendax* fuisse, aut « *causâ cecidisse* reperiar; sed contra magnificè vin- « cam, atque de *mendacio* ac *calumniâ* triumphem. « Istam vim judicialem exerit verbum כזב infra, 34, « 6. Eamdem sequens צדקי affirmabit. » Alexandrinus : Νυνὶ δὲ ἐμβλέψας εἰς πρόσωπα ὑμῶν οὐ ψεύσομαι.

Quasi Hebræa sic legisset : ועתה בתאותי אר-פניכם אם אכזב Sed propius ad nostrum textum Hebræum accedit Vetus Latinus : *Nunc autem aspicientes vacate mihi; in facie vestrâ non mentiar.* Hieronymus : *Verumtamen quod cœpistis explete; præbete aurem, et videte an mentiar.* Verbum הראילי cœpit *suscipiendi* significatione (ut Deut. 1, 5, Jos. 17, 12, Jud. 1, 27, 35), cætera de suo ad sensum explendum videtur addidisse. Chaldæus : *Nunc autem incipite et contemplamini me, num mentiar coram vobis.* Syrus : *Et nunc placeat vobis, et aspicite et coram vobis loquar, nec mentiar.* (Rosenmuller.

rebat eloquia sapientiæ, quibus resistere non poterant omnes adversarii ejus.

Vers. 29. — Respondete, obsecro, absque contentione, et loquentes id quod justum est judicate (1). Quòd si ego, inquit, aliquid interdùm objiciam aut interrogem, respondete, obsecro, sedatè et amicè, non tam contradicendi studio quàm veritatis cognoscendæ desiderio, ita ut omnis absit à nostrâ disputatione tumultuosa contentio. Illi enim cum contentione disputant, qui non veritatem indagare, sed evincere potiùs, ut sua concedatur sententia, volunt, ut nonnihil ex eo gloriæ consequantur. Hujusmodi mens si semel imbibatur : in magnos et periculosos impellet errores. Quod optimè perspectum habens sanctus Abbas Isaias orat. 8, contentionem omnium malorum seminarium appellat; ait enim : *Noli esse contentiosus, ne in te habitet improbitas.* Ut ergo eam à linguâ eliminemus, considerandum est, ita omnia cum proximis esse tractanda, ut sine pugnâ verborum finis optatus eveniat. Et si quidem finis hic veritas fuerit, quam decursu disputationis inquiri-

(1) Pro ושבו Masorethæ jubent שובו legi, q. d. : *Revertimini,* inquam, *adhuc,* et vestra omnia benè perpendite. A. Schultens tamen commodam quoque interpretationem admittere observat vetustam lectionem ושבו, quam pro infinitivo habet, addito pronomine primæ personæ : *Et reverti meum.* « Nempe שוב, « *redire*, sæpe eleganter *rei exitum* designat. Sic lu- « deretur haud invenustè in discrimine inter שוב, « *redire,* sive denuò aggredi impugnantium amicorum, « et inter שוב, *redire* Jobi, causam suam defensuri, « suamque justitiam demonstraturi. » Hinc posterius hemistichium sic vertit : *Et ego illuc redibo, ut veris vincam eâ in re.* Sed infinitivus verborum quiescent. secunda nusquàm reperitur cum Kibbutz scriptus. Videtur potiùs Imperat. femin. שבי ad עולה pertinere, et verbum שוב, hâc alterâ vice *recedendi* significatu capiendum, ut Num. 8, 25, Oseæ 22, 16, 23, al., q. d.: *recedat*, longè absit omnis iniquitas scilicet perversitas! Tum verò עוד commodiùs jungatur sequenti צדקי-בה *justitia mea* erit *in eâ*, scil. בתשובתי *in responsione meâ*, scilicet במלתי, *in sermone meo*, ut sæpiùs nomen è contextu est subaudiendum. Vel affixum feminin. neutraliter potest accipi : *In eo,* quod scilicet loquor, quod ago, q. d. : In toto hoc negotio, de quo inter vos agitur, ubi iterùm iterùmque diligenter omnia discusseritis, meam cognoscetis justitiam et innocentiam. צדקי h. l. pro אצדק, *justus deprehendar* (ut Ps. 51, 6), causam meam justissimam esse evincam. Sic infra, 9, 27. אמורי τὸ *dicere meum*, pro אאמר. Alexandrinus : Καθίσατε δὴ (legit שבו) καὶ μὴ εἴη ἄδικον, καὶ πάλιν τῷ δικαίῳ συνέρχεσθε. Quod Olympiodorus sic exposuit : Αὐτοὺς, φησὶν, ὑμᾶς αὐτῶ καθίσαι μοι κριτὰς, καὶ δικαίας ἐξενέγκειν τὰς ψήφους. Hieronymus : *Respondete* (hoc esset השיבו), *obsecro, absque contentione; et loquentes id quod justum est, judicate.* (Rosenmuller.)

Respondete, obsecro, נא שובו, *convertimini nunc,* sive, *quæso,* seu : Avertimini ab istâ in me crudelitate. *Revertimini,* scil. ab injustâ agendi ratione ad justam. Desistite à perverso judicio. Dicetis : Supervacuum erit te audire, quem jam audivimus. Imò, inquam, *revertimini,* h. e., iterùm attendite mihi. *Iterate sanè,* iterùm disputate. Vel : Revocate suasus vestros, meliora afferte ad me consolandum. Animos vestros perturbatione abreptos ad rem ipsam revocate, redite ad mentem. *Pœniteat vos modo.*

Absque contentione, אל תהי עולה *ne sit iniquitas,* sub. *in vobis,* vel, in disputatione vestrâ; sed jure agite. (Synopsis.)

mus, vel illa necessaria est ad sciendum, vel ad benè agendum, vel ad aliquod malum propulsandum, vel è contrario penitùs necessaria non est, quam solâ otiositas aut curiositas alit, libido loquendi vestigat. Si veritas necessaria est, tunc ex honesto fine eam inveniendi licet rationum momentis et aliorum auctoritatibus cum modestiâ disputare, non autem clamore et incomposito sermone, et verbis arrogantiæ aut contumeliæ contendere. Id namque prohibet Paulus dicens ad Thimothæum 2, cap. 2, 14 : *Noli contendere verbis, ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium.* Quo loco S. Anselmus : « Non ait, inquit, « Apostolus : Noli rationibus contendere, id est ad in- « vestigandam veritatem disputare, sed noli conten- « dere verbis, ubi procax garrulitas est. » Rursùsque idem Paulus hujusmodi contentiosos imperfectos appellat, 1 Cor. 3, 3 : *Cùm sit*, inquit, *inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis, et secundùm hominem ambulatis?* Si autem veritas nullius est momenti, ut si frater dicat aliquid manè dictum factumve esse, cùm non nisi propè meridiem factum fuerit, et nihil omnino interest quâ diei horâ contigerit, tunc nec rationibus nec verbis agendum est, sed omninò tacendum, ne disputatio nullâ necessitate suscepta in contentionem transeat, et aliquam turbationem aut inquietudinem gignat. Quod profectò monuit Ecclesiasticus cùm dixit, cap. 11, 9 : *De eâ re, quæ te molestat ne certeris.* Pro re scilicet, quæ tua non interest, ne verbis cum alio contendas, sed spiritum cohibe, et ab inanium sermonum contentione cave, ne pro eo quod nullius momenti est pacem cum tuo fratre amittas.

Si verò aliquid operis agendum, nullus prohibet, ut in spiritu lenitatis rationes afferantur, quæ illud sic aut aliter faciendum suadeant; at cùm res jam ad contentionem procedit, silendum est, et aliis mediis incommodo, si emergat, occurrendum, verba autem et clamores omninò amputandi. Ita Abraham discessione à cognato suo Lot simultates et rixas vitavit, quare dixit illi, Gen. 13, 8 : *Ne, quæso, sit jurgium inter me et te, et inter pastores meos et pastores tuos; fratres enim sumus.* In quem locum egregiè S. Chrysostomus, hom. 35 in Genesim : « Quomodo, inquit, « rationi consentaneum est, quòd homines, qui fratres « sunt, qui eamdem naturam sortiti, qui ejusdem sunt « familiæ, qui eodem loco habitaturi sunt, quos man- « suetudinis, lenitatis et omnis philosophiæ doctores « esse oportebat, inter se contendant, et digladientur? » Huc etiam pertinet illud Pauli, Philip. 2, 3 : *Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam.* Etsi enim operandum est et laborandum, nunquàm tamen quidquam ob studium contentionis, sicut nec ob vanitatem, faciendum.

Tandem, si commoditas aliqua aut lucrum intercedat, potiùs aliquid detrimenti sustinendum est, quàm ad contentionem veniamus. Nam et Paulus vitio vertit Corinthiis, quòd in judicio contenderint : *Jam,* inquit, *omninò delictum est in vobis, quòd judicia habetis inter vos : quare non magis injuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini,* 1 Cor. 6, 7. Do-

minus quoque conducibilius censet lucrum temporale perdere, quàm cum aliquo judicio contendere; ait enim, Matth. 5, 40 : *Et qui vult tecum judicio contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium*, ac si diceret : Meliùs est partem substantiæ surripere gestienti quidquid habes relinquere, quàm ad rixas et contentiones venire.

Juvabit autem ad contentiones evitandas considerare mala quæ ex iis oriuntur; quæ sanctus Laurentius Justinianus de Disciplinâ et perfectione Monasticæ conversationis, cap. 13, more suo ita pulchrè describit : « Contentio est ignita diaboli sagitta ad perdendas animas. O quanta jurgia, quanta odia ex contentiosis oriuntur sermonibus ! ô quoties veritas occultatur, et falsum pro vero defenditur timore confusionis ! Pessimum namque malum est contentioni vacare, per quam amicitiarum compago dissolvitur, et animorum dulce vinculum dissipatur. Qui contentiosus existit, antiqui hostis in se inmissiones admittit, diaboli ministerium operatur, dirumpit pacem, rixas concitat, parit odium, furorem nutrit, denigrat honestatem, sapientiam perdit, rationem confundit, oculum mentis obnubilat, gratiæ lumen repellit, fraternam dilectionem frangit, et ipsam cœlestem in se occidit charitatem. » Sic ille.

Similia quoque tradunt alii Patres, qui ad contentionem omnem evitandam, cum hæreticis haud temerè disputandum docuerunt, *quòd*, ut S. Augustinus in Psal. 18, ait, *litigiosi essent pessimi*. Hinc, teste Sozomeno, lib. 7, cap. 12, Sisinnii consilium illud prudens habitum fuit, et probatum Nectario Constantinopolitano Episcopo, cùm auctor esset, *ut Catholici disputationes cum sectariis fugerent*, quòd essent molestarum contentionum fomites, et hæreticorum ingenia, quæ pugnandi libidine pruriunt, eo ipso acuerentur magis, et ad clamores et tumultum impellerentur; quem eorum in disputando morem benè expressit Justinus Martyr, Dialogo cum Triphone : « Dant operam, inquit, non ut ea quæ dicuntur intelligant, sed ut se ipsi exacuant, si quid tandem in medium adferre possint. » Quocirca S. Gregorius Nazianzenus, epist. 62 (aliàs 56) ad Eustachium sophistam seipsum temeritatis incusat, quòd cum redarguens ejus in se convitia conscivisset : « Quale illud est, inquit, quod ignoravi? quàm stultum et ineptum ! Virum Sophistam castigare instituti. O singularem audaciam ! ac ne vulgari quidem proverbio eruditus sum, ut cùm calvus essem, cum ariete adversâ fronte ne congrederer, nec crabronem lacesserem et irritarem, hoc est, linguam ad maledicendum paratiorem. » Hanc sine dubio ob causam sanctus Dionysius Areopagita, ut ipsemet epist. 7 ac Polycarpum, de se testatur, nunquàm in animum suum inducere potuit, ut adversùs Gentiles aut Hæreticos calamum stringeret, aut verbis inveheretur, « ratus viris probis esse satis, si ipsam in se veritatem et agnoscere et proferre possint prout revera se habet. Ubi enim quidquid est ex lege veritatis demonstratum fuerit, clarèque constiterit quid quid aliter se habet, ac veritatem simulat, arguetur etiam aliud esse ab eo quod verè est, » etc.

Ex quibus clarè patet omnem semper à disputatione contentionem abesse debere, et id quod verum et justum est perspicuè proponendum, et firmis rationibus stabiliendum esse. « Nam si vera ratio, ut ait S. Dionysius, ritè fuerit stabilita, cæterisque omnibus irrefragabilis persistat, quidquid cum eâ non eodem modo per omnia se habet, id ipsum per se insuperabili ejus quod verum est stabilitate dejicitur. » Ita sanctus Dionysius Jobum imitatus, qui Eliphazum et socios jubet *respondere sine contentione, et loquentes id quod justum est judicare*, haud obscurè insinuans cum contentione justum judicium consistere nullo modo posse. Quamobrem Apostolus quoque contentionem cum iniquitate conjungit, perstringens garrulos Judæos, veritatis impugnatores, *qui sunt ex contentione, qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati*, Rom. 2, 8.

Non absimili quoque ab hoc Jobi sensu David terræ Judices admonet : *Si verè utique justitiam loquimini, recta judicate filii hominum*, Psal. 57, 2, quasi dicat : Si ex animo, è mentis sententiâ, et non fucatè ac hypocriticè, atque externâ duntaxat specie justitiam loquimini, id in judiciis faciendis operibus et factis ipsis ostendite. Non enim est in verbis ipsis justitia, sed in virtute. Ad quem Psalmi locum ita pulchrè Origenes in Catenâ Patrum, quam è Græco transtuli : « Videamus, inquit, quid sit verè justitiam loqui, et quâcumque ratione id fieri possit. Atque uno quidem modo potest quis loqui justitiam, quando sanas circa justitiam doctrinas habens, de iisdem disserit; altero autem modo justitiam quis loquitur, quando ex insitâ in animo ipsius justitiâ cuncta dicit. Verùm si quis utraque conjunxerit, reperiet eum qui verè justitiam loquatur. Qui enim aforis parent hominibus justi, intùs autem hypocrisi et iniquitate pleni sunt, etsi loquantur justitiam; non tamen verè illam loquuntur. Nam verè loqui justitiam sequitur ex recto judicio, ita ut nihil sit obliquum in judiciis et cogitationibus ejus qui verè justitiam loquitur. » Hoc utique sensu Job quoque Eliphazum unà cum sociis monet, ut à contentione abstinentes verè justitiam loquantur, et rectum judicium ferant.

In Hebræo autem hic versus ad verbum ita sonat : *Revertimini, obsecro, ne sit iniquitas; et revertimini adhuc, justitia mea in eo*, id est, redite in viam, et saniùs judicate de meâ calamitate ac de verbis meis. Alii vertunt *Convertimini*, alii *Avertimini*, videlicet ab hoc iniquo vestro judicio, quasi dicat : Novam disputationem sine contentione resumamus, nam in eâ patebit mea justitia.

Septuaginta legunt : *Sedete jam, nec sit iniquum; ac rursùm cum justo convenite*. Par est, inquit, ut animis in unam veritatem sincerè ac candidè intentis habeatur ratio justitiæ, quæ reddit cuique quod suum est. Veritati nimirùm debetur assensus, falsitati dissensus, atque in hunc modum sedatis et compositis animis, contentione seclusâ, verbis ad numerum pro-

latis, aure linguâque reciprocâ, modestè, uti decet, disputatio pro rei gravitate procedat.

VERS. 30. — ET NON INVENIETIS IN LINGUA MEA INIQUITATEM, NEC IN FAUCIBUS MEIS STULTITIA PERSONABIT (1). Job, optimè sibi conscius, candidè promittit ac profitetur, se in hâc cum amicis dissertatione linguam ab omni iniquitate, hoc est, mendacio, dolo malo, cavillatione, amphibologiâ cæterisque similibus, quæ disputationem vitiare solent, vitiis omninò puram et immaculatam servaturum, quin et fauces, quæ voci formandæ serviunt, ab omni incondito et inordinato clamore, qui stolidi aut impotentis animi signum esse solet, cohibiturum, quò tantò clariùs veritas elucescat.

Hebræus hæc per interrogationem exprimit his verbis : *Numquid est in linguâ meâ iniquitas? An palatum meum non intelligit pravitates?* vel, ut alii vertunt, *calamitates*, vox enim Hebræa utrumque significat. *Palatum* autem non corporis, sed animæ significat, quamobrem utitur verbo intelligendi. Porrò formula interrogandi fortem hoc loco sonat negationem, subaudiendo scilicet *minimè gentium*, vel quid simile, quod vehementer neget, q. d. : Erratis graviter, si talem de me habetis opinionem, ut putetis me vel iniqua loqui, vel non intelligere quid pravum aut vitiosum sit.

Septuaginta legunt : *Non est enim in linguâ meâ iniquitas : aut fauces meæ nonne intellectum meditantur?* Ubi jure meritò Job, et quidem absque jactantiâ, omnem à se linguæ lapsum et errorem removet, cùm ipsimmet Dei testimonio *non peccaverit labiis suis;* quod perfecti omninò viri indicium et infallibile argumentum assignat Jacobus in Canonicâ suâ dicens, cap. 3, 2 : *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir*, etc., ubi fusè ac pulchrè Apostolus ille bona et mala linguæ prosequitur, ac virtutis summam in ejus rectâ moderatione sitam esse ostendit. Vide quæ hâc de re supra cap. 1, vers. 22, et cap. 2, vers. 10, annotavimus. Hic tantùm observa *faucibus* usitatâ Scripturæ phrasi attribui id quod mentis et intelligentiæ proprium est, scilicet *meditari* aut *intelligere*, ut nimirùm rationis ac sermonis cognatio ostendatur, atque hic ut bonus sit meditatione opus esse significetur.

(1) Nihil stultitiæ in ore meo deprehendetis, vel in faucibus meis peccatum non insidere fatebimini. Stultitia sæpè pro *peccato* usurpatur. Certò mihi spondeo futurum, ut si æquas et omni vacuas præjudicio aures mihi præbueritis, innocentiam meam testemini, nihilque in verbis meis reprehensione dignum vobis occurrat. Hebræus : *An palatum meum non intelliget malum*, vel mala, vel infortunia? Justè me queri, meque sentire malorum meorum pondus, intelligetis. Septuaginta : *Fauces meæ nonne meditantur justè?* seu potiùs : *Nonne loquuntur cum intellectu?* Num in sermonibus meis sapientia et intelligentia desideratur? Itaque ne miremini, si me querentem gementemque auditis. Duo hi versiculi prœemii loco sunt sermonis sequenti capite deducti. Judicum suorum animos occupat, rogatque ut vacuas præjudiciis alienisque affectibus aures sibi præbeant; loquitur de se modestè, non indignè. (Calmet.)

Comment Job peut-il assurer ici, comme il le fait, que l'on ne trouvera point de folie dans ses paroles; puisqu'à la fin de toute cette grande contestation, nous verrons qu'il reconnaîtra lui-même en la présence de Dieu, *qu'il a parlé indiscrètement?* On peut répondre que cette sagesse dont il parle ici, regardait principalement ce qu'il avait dit par rapport à la pensée de ses amis. Car il est certain qu'il leur répondit toujours très-sagement, quant à la pensée qu'ils avaient que ce qu'il souffrait était une preuve de son peu de sincérité dans le service qu'il avait rendu à Dieu; puisque Dieu même avait attesté au démon cette parfaite sincérité de son fidèle serviteur Job; et qu'ainsi c'était contre toute sorte de justice que ses amis le voulaient faire passer pour un hypocrite, qui n'avait eu que l'apparence d'une véritable piété. Aussi il les avait avertis dans le verset précédent, de parler sans contention, et de ne lui dire que des choses équitables. C'est donc comme s'il leur disait : Parlez juste, et je vous répondrai de même. (Sacy.)

CAPUT VII.

1. Militia est vita hominis super terram : et sicut dies mercenarii, dies ejus.

2. Sicut servus desiderat umbram, et sicut mercenarius præstolatur finem operis sui;

3. Sic et ego habui menses vacuos, et noctes laboriosas enumeravi mihi.

4. Si dormiero, dicam : Quando consurgam? et rursùm expectabo vesperam, et replebor doloribus usque ad tenebras.

5. Induta est caro mea putredine et sordibus pulveris, cutis mea aruit, et contracta est.

6. Dies mei velociùs transierunt quàm à texente tela succiditur, et consumpti sunt absque ullâ spe.

7. Memento quia ventus est vita mea, et non revertetur oculus meus ut videat bona.

8. Nec aspiciet me visus hominis; oculi tui in me, et non subsistam.

9. Sicut consumitur nubes, et pertransit, sic

CHAPITRE VII.

1. *Car* la vie de l'homme sur la terre est une guerre continuelle; et ses jours sont comme les jours d'un mercenaire, *qui se passent tout entiers dans la peine et le travail. Tels sont aussi les miens.*

2. Comme *donc* un esclave *fatigué* soupire après l'ombre *pour se reposer*, et comme un mercenaire attend *avec impatience* la fin de son ouvrage;

3. Ainsi se passent en ma vie des mois vides *de toute satisfaction*, et des nuits pleines de travail *et de douleurs, qui me font toujours désirer un avenir, où j'espère trouver un repos que je ne rencontre jamais.*

4. *Car* si je m'endors, *ou plutôt si je me couche pour dormir*, je dis aussitôt *dans les douleurs que je ressens :* Quand me lèverai-je? Et étant levé, *ne trouvant point de soulagement*, j'attends le soir *avec impatience;* et *le soir ne m'étant pas plus favorable*, je suis rempli de douleur jusqu'à *ce que la lumière du jour ait succédé* aux ténèbres *de la nuit.*

5. Ma chair est couverte de pourriture et d'une sale poussière; ma peau est toute sèche et toute retirée.

6. Mes jours *heureux* ont été tranchés plus vite que le fil de la toile n'est coupé par le tisserand; ils se sont écoulés sans *me laisser* aucune espérance *de les revoir jamais.*

7. Souvenez-vous, *Seigneur*, que ma vie n'est qu'un souffle; et que *dans les maux dont vous m'accablez*, je ne vois aucun retour pour un temps favorable.

8. Celui qui m'a vu jusqu'à cette heure, ne me verra *bientôt* plus, *parce que* vous avez arrêté sur moi votre œil *sévère;* et *ainsi* je ne pourrai subsister *devant vous, je périrai entièrement.*

9. *Car*, comme une nuée se dissipe et passe, sans qu'il en